

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

Cap. IX. De Impedimentis dirimentibus in specie.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73973](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73973)

3. c. 17. an. 2. Ponc. n. 4. § 5. eò quòd (quæ est ratio horum AA.) licet contractus matrimonii seclula consummatione non impediant ingressum religionis, susceptionem ordinum, cælibatum, contrahendo tamen matrimonium conjiciatur quis ingrave periculum delistendi ab illa religionis ingrediendæ intentione, ratione cujus periculi scilicet contractus matrimonialis ille est illicitus, etiam dum alteri conjugii ista intentio manifestatur; si verò cum eo contrahis non manifestata & illa intentione, contractus aliunde est illicitus, nimirum quia alter per hoc decipitur, & irrogatur ei injuriæ; esto enim, habeas bimestre ad deliberandum de ingressu religionis, neuterque conjugum possit alterum contrahendo matrimonium obligare, ne ad religionem transeat, si Deus inspiraverit, de facto tamen obligat, ne secum contrahatur animo firmo ingrediendi religionem, quin is animus ei manifestetur; dum enim communis modus contrahendi est animo consummandi matrimonium, adeoque sic contrahere præsumeris, alterque aliàs tecum non contraheret, decipitur & patitur injuriam, si contrahas cum eo contra communem hunc modum, nempe cum firmo animo non consummandi, & animum hunc tuum ei non manifestasses. Neque quartò, si post tale votum deflorasses virginem absque promissione matrimonii & ipsa liberè consentiente; eò quòd nulla ei irrogata injuria, cujus reparatione deobligari posset ab executione voti. Sanch. l. 7. d. 14. n. 11. Ponc. l. 6. d. 12. num. 6. Castrop. n. 15. Valq. de restit. c. 3. §. 2. du. 6. n. 21. Idem est si eam vi, dolo aut fraude violasti, quia non teneris præcisè eam ducere, sed solum damnum refarcire dotando, ut æquè bene nubere valeat, ut docent Sanch. n. 12. Per. Navar. de rest. c. 3. n. 423. Less. l. c. n. 10. secus est, si eam nolentem contentari dotatione, teneris ducere. Item idem est, seu manes obligatus voto non nubendi exequendo, si eam consciam tui voti deflorasti sub promissione conjugii; eò quòd, cum promissio illa tua nulla fuerit, idque cognoverit virgo, censetur gratis tibi prostituisse corpus suum; secus, si ea ignara voti tui; tunc enim teneris eam ducere suspensò voto tuo; eò quòd obligatio justitiæ superveniens, orta ex usu corporis virginis sub hac conditione eam ducendi tibi concessò prævaleat promissioni castitatis deo factæ; sicut, si post votum dandi eleemosynam subriperes alienum, prius deberes satisfacere huic debito quàm voto, & licet illi damno virgini illato posses satisfacere dotis augmento, non inde liberaberis ab ea ducenda;

cum ei vi contractus non pecuniam, sed matrimonium debeas; & quoties alicui in specie debetur quid, id præstandum est, nec sufficit æquivalens dare, creditore non consentiente seu contento. De cætero, ut dictæ obligationi justitiæ satisfacias, debere te prius petere dispensationem, quæ necessariò concedenda sit; ait Castrop.

2. Resp. secundò: Quòd si talis vovens circa dispensationem de facto illicitè contraxerit matrimonium, si votum fuit de non contrahendo matrimonio factum amore castitatis, adeoque de non contrahendo simpliciter & perfectè, id est, contrahendo & consummando, tenetur adhuc ad non petendum debitum; quia quòd ad eam partem potest servari. Castrop. num. 18. negat tamen hoc ipsum cum aliis Krimer. n. 1969. eò quòd femel violato hoc voto non nubendi, seu vitam cælibem ducendi, ejus executio non sit amplius possibilis; concedunt tamen cum Castrop. id procedere in voto simplici castitatis; si verò votum fuit de ingredenda religione, tenetur illud exequi ante consummationem, nisi fortè in casu defloratæ virginis sub promissione conjugii ei non fuisset plenè satisfactum per solum contractum matrimonii; si denique fuit de suscipiendo Ordine, cessat omnino, etiam non consummato matrimonio, ita ut possit petere & reddere debitum, cum non possis illud exequi sine licentia conjugis juxta *Extrav. antiquæ de voto*. Porò citea hoc impedimentum voti notandum, per votum ingrediendi religionem emissum post Sponsalia valida creati impedimentum contrahendi matrimonium, etiam cum Sponsa, & manere obligationem votum illud implendi in sententia illorum, qui censent priora Sponsalia absolutè, etiam ex parte voventis, dissolvi per tale votum; secus est in sententia illorum, qui censent non dissolvi per illud Sponsalia dicta ex parte voventis; quia prævaleret tunc prior obligatio justitiæ de ea ducenda, cui promissum matrimonium, & votum illud subsequens nullum est; et si autem votum illud non sit impedimentum impediens matrimonium cum dicta Sponsa, est tamen tale, seu redditur vi illius matrimonium illicitum cum alia. Idem est de voto castitatis emissò post Sponsalia valida, adeoque in præjudicium alterius.

Quòd autem spectat ad reliqua duo impedimenta, impedientia, quæ non oriuntur ex crimine, nempe Ecclesiæ veritum & tempus feriarum, de iis dicitur inferius speciali titulo.

C A P U T IX.

De impedimentis dirimentibus in specie.

§. I. De impedimento publicæ honestatis.

Quest. 109. Quid sit impedimentum publicæ honestatis, & quo iure inducitur.

1. **R**esp. ad primum: Est propinquitas seu affinitas quædam inter Sponsum & consanguineos Sponsæ, & vice versa inter consanguineos sponsi & Sponsam, orrum habens ex Sponsa-

libus de futuro & matrimonio rato tantum, vi cujus neuter Sponsorum matrimonium contrahere potest cum consanguineis alterius. Dicitur primò: *propinquitas*; quia per Sponsalia, quæ sunt veluti inchoatio matrimonii, & per ipsum matrimonium ratum quilibet Sponsorum propinquat seu accedit ad fines sanguinis alterius Sponsorum, inchoando quasi cum ejus consanguineis affinitatem, quæ con-

furgit

surgit contractio matrimonio. Dicitur secundo: inter consanguineos: Non enim contrahitur hoc impedimentum à Sponsa cum affinis Sponsi quàm talibus. Sanch. d. 68. num. 3. nomine consanguineorum autem veniunt hic quoque illegitimi spurii. Corrad. pr. dispens. L. 7. c. 1. Dicitur tertio: Inter sponsum & consanguineos sponsa: Non enim contrahitur inter consanguineos Sponsi & consanguineos Sponsæ; nam consanguinei Sponsi & consanguinei Sponsæ licet & validè contrahunt inter se matrimonium, ut expressè c. super eo. de consanguinit. Hic Titius frater Caji potest habere in uxorem sororem uxoris fratris Caji. Vocatur autem impedimentum justitiæ seu publicæ honestatis; quia æquum ac consonum est honestati, ac decens ob dictam inchoationem matrimonii cum Sponsa non contrahere cum ejus consanguineis.

2. Resp. ad secundum: Non est juris naturalis, sed solo jure ecclesiastico inductum, ut constat & fatentur omnes, teste Castrop. de matr. d. 4. p. 10. n. Constituitur autem c. juvenis. c. ad audientiam. c. sponfam. h. r. c. duo pueri. de despon. impub. c. unice. eod. in 6. Item à Trident. Sess. 24. c. 3. de reform.

Quæst. 110. Ad quem gradum hoc impedimentum olim diremerit, & modò dirimat matrimonium.

1. Resp. ad primum: Jure antiquo extendebat se hoc impedimentum, tam ortum ex sponsalibus, quàm ex matrimonio rato usque ad quartum gradum inclusive; textus enim loquentes de hoc impedimento, etsi gradum hunc non expriment, dicunt tamen omnes extendi ad consanguineos, consanguinei autem omnes, & non ultra dicuntur post Innoc. 3. in c. non debet. de consanguinit. constitui intra quartum gradum.

2. Resp. ad secundum: Hodiedum jure novo Trident. ortum ex sponsalibus dirimit tantùm ad gradum primum dicente Concilio l. c. justitiæ publicæ impedimentum, ubi sponsalia quacunque ratione valida non erunt, S. Synodus omnino tollit; ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedunt; quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest ejusmodi prohibitio sine dispendio observari. Ortum vero ex matrimonio rato adhuc hodieum dirimit ad quartum gradum inclusive. Quamvis enim Nav. in man. c. 22. num. 58. Covarr. in 4. decret. p. 2. c. 6. §. 2. num. 2. alique graves AA. censuerint, restrictionem à Concilio factam non solùm de sponsalibus, sed & de matrimonio intelligendam (quæ sententia, ut Castrop. cit. p. 10. num. 5. probabilis esse poterat ante declarationem Pii V. editam Anno 1568. in Bulla incipiente ad Romanam) modò tamen post dictam declarationem id nullatenus sustinendum, dicente sive Pontifice in dicta Bulla: *Authoritate Apostolica tenore presentium declaramus & definimus, decretum Concilii hujusmodi omnino intelligendum esse & procedere in sponsalibus de futuro duntaxat; non autem in matrimonio contracto; sed in eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis casibus & gradibus, in quibus de jure veteri ante prædictum Concilium introductum erat.* Atque ita notant Sanch. L. 7. d. 70. num. 5. Nav. loc. cit. num. 57. Castrop. num. 5. decisumque esse à S. Congregat. referunt Farin. & Barbof. ad cit. c. 3. Concilii.

Quæst. 111. An & qualiter oriatur hoc

impedimentum ex sponsalibus vel etiam matrimonio invalidis.

1. Resp. ad primum primò: Non oriebatur etiam olim, seu spectato jure communi decretalium hoc impedimentum ex sponsalibus irritis, v. g. ex defectu consensûs, contractis ex errore personæ, vel sine sufficiente deliberatione, vel ex metu. Castrop. loc. cit. num. 3. Item non oriebatur ex Sponsalibus irritis, quia contracta in præjudicium priorum Sponsalium validorum, v. g. dum post contracta valida cum Anna, illis non dissolutis contrahitur cum sorore Annæ. Uti hæc expressè decisa habentur c. unice. h. r. in 6. De cætero eodem jure communi contrahatur hoc impedimentum ex Sponsalibus ex quocunque alio capite irritis, ut pariter deciditur cit. c. unice, & constat ex c. ad audientiam. h. r. ubi licet sermo sit de sponsalibus irritis ob impedimentum consanguinitatis; idem tamen erat de irritis ex quocunque alio impedimento juris positivi; eò quòd satis videbatur, quòd Sponsalia de cætero valida essent de jure naturali, & tenerent ratione consensûs, dum SS. Canones inducendo hoc impedimentum magis attendebant ad factum quàm jus, quia communiter estimabatur inhonestum esse, ut quis Sponfam sui consanguinei habeat in uxorem; adeoque etiam mirum non est, quòd in casu hoc præstabat impedimentum, quòd de jure non sortitur effectum. Pirh. h. r. num. 34. citatis Gl. in cit. c. ad v. habere. Abb. ibid. num. 7. Extendebatur hoc impedimentum ortum ex Sponsalibus invalidis non secus ac ortum ex validis ad quartum gradum. Pirh. loc. cit. Castrop. loc. cit. num. 4. Arg. c. sponfam h. r.

2. Resp. ad primum secundò: Modò, seu jure novo Trid. non oritur hoc impedimentum ex Sponsalibus de futuro invalidis. Laym. cit. c. 9. num. 4. Castrop. num. 7. dum expressè cit. c. 4. Concilium ait: *Publicæ honestatis impedimentum, quacunque ratione valida non fuerunt, S. Synodus omnino illud tollit.* Proceditque id ipsum non tantùm, ubi Sponsalia nulla ex defectu publico, & noto, ut volunt Sanch. L. 7. d. 68. à num. 14. Pont. L. 7. c. 35. num. 10. Henriq. L. 12. c. 10. &c. eò quòd dicta dedecentia, quæ est in eo, quòd quis ducat in uxorem consanguineam in primo gradu illius, qua cum Sponsalia contraxerat, sit semper, quoties publicè constat Sponsalia fuisse valida (potius dicere debebant hi AA. publicè habita pro validis) etsi de factò seu re ipsa irrita; adeoque dum Concilium dicit, non contrahi impedimentum hoc ex Sponsalibus, quæ quacunque ratione valida non sunt, id sic intelligendum: quæ quacunque ratione, quæ cognoscitur & scitur, valida non sunt. Verùm etiam, ut probabilius docent Pirh. h. r. num. 39. Castrop. cit. num. 7. citatis Rebell. L. 3. g. 17. Hurtad. d. 21. diff. 1. num. 4. Cönnick. d. 32. d. 5. num. 69. Nav. loc. cit. num. 57. Ledesma, & alii, ubi defectus irritans Sponsalia est occultus, v. g. defectus consensûs, aliudve impedimentum dirimens omnino occultum; eò quòd Concilium loquens universaliter, sine fundamento restringi non debeat ad Sponsalia publicè invalida; & ne, si spectanda sit tantùm dedecentia publica, quæ apud homines oritur, & non, quæ sufficiat, quæ oritur spectato ipso contractu, dicendum quoque foret, ex sponsali-

bus validis, omnino tamen occultis non oriri impedimentum.

3. Resp. ad secundum: Ex matrimonio irritato aliunde quàm ex defectu consensûs, sicut olim oriebatur hoc impedimentum, & quidem usque ad quartum gradum, ut constat ex *cit. c. unic. h. t. in 6. Castrop. c. p. 10. n. 3.* ita & hodie dum pari modo nascitur ex sponsalibus de præsentem seu matrimonio irritato, non ex defectu consensûs (vel etiam, quia contractum in præjudicium priorum sponsalium de præsentem, seu matrimonii contracti cum alia, ut *Castrop. n. 3. §. neque item*) sed ratione alterius impedimenti, v. g. in specie ex defectu solennitatis, seu quia clandestinè contractum, Ita contra *Sanch. L. 7. d. 30. nu. 13.* asserentem ex matrimonio rato celebrato clandestinè nullum nasci impedimentum. *Pont. L. 7. c. 35. in fine. Hurt. l. c. dist. 2. num. 7. Castrop. l. c. & apud hunc Barbol. Farin. ad Sess. 24. c. 3. Trident. Rebell. in append. testantes sic decilum à S. Congregat. his expressis: Præsupposita declaratione per Constitutionem Pii V. super hoc decreto (scilicet Sess. 24. num. 3.) censuit congregatio oriri impedimentum publicæ honestatis ex sponsalibus per verba de præsentem etiam nulliter contractis omiſſa formâ Trident. Sess. 24. c. 1.*

4. Atque his jam resolves, quid dicendum ad quæstionem, an sponsalia à pubere contracta cum minore septennio pariant impedimentum publicæ honestatis; nimirum respondendum affirmativè, si major septennio cum puella minore quidem septennio, eidem tamen proxima, in qua malitia supplet ætatem, contraxit sponsalia; quia dicta sponsalia non sunt invalida. Et hic est casus decisus in *c. juvenis, h. t.* ideo enim ibi deciditur contracta sponsalia illa à juvene pubere cum puella septenni peperisse hoc impedimentum publicæ honestatis; quia apparebat puellam illam esse propinquam septennio, & in illa malitiam suppluisse ætatem. Non verò illud natum tantùm ex nisu ad copulam, quo fortè juvenis ille tentavit illam carnaliter cognoscere, Ita *Abb. ad cit. c. juvenis. num. 4. Barbol. num. 3. & 4. & ex illis Pirh. num. 32.*

Quæst. 112. An & qualiter dicatur hoc impedimentum publicæ honestatis ex sponsalibus incertis, vel sub conditione contractis.

1. Resp. ad primum: Non oritur hoc impedimentum ex sponsalibus incertis; ut si quis promiserit se ducturum unam ex filiabus Titii, & illa consenserint, *Sanch. L. 1. de sponsal. d. 26. n. 1. & l. 7. d. 69. num. 1. Pirh. nu. 37. juxta l. unic. h. t. in 6.*

2. Resp. ad secundum: Ex sponsalibus vel etiam matrimonio contractis sub conditione de futuro impedimentum hoc non oriebatur olim ante eventum conditionis. *Castrop. num. 3.* sed nec modò oritur ante impletam conditionem; quia, cum conditio suspendat consensum usque ad eventum conditionis, efficit, ne sponsalia vel matrimonium ante illius adventum effectum habeant, seu sint valida, nimirum ex defectu consensûs; adeoque cum Trident. dicat; ex quacunque ratione non sint valida, non causare hoc impedimentum, illud non causabunt, *Castrop. Pirh. ll. cit.* Atque ita si quis contraxerit sponsalia de præsentem

seu matrimonium cum sorore illius, cum qua contraxerat antecederet sponsalia conditionata ante eventum conditionis, valebit hoc matrimonium. Si verò contraxerit post illa sponsalia conditionata, alia sponsalia absoluta cum sorore sponsæ istius prioris ante eventum conditionis, nullum ex illis orietur impedimentum, quippe invalidis; quia contracta in præjudicium prioris sponsæ, cum tenebatur expectare eventum conditionis; adeoque poterit, & post eventum conditionis debeat ducere priorem sponsam. *Castrop. cit. nu. 3. in fine.* Impleta verò conditione mox oritur hoc impedimentum; quia jam evadunt sponsalia pura, absoluta, & valida. Et quidem eo ipso absque novo consensu in eorum sententia, qui docent, ea absque novo consensu subsistere. Secus ante novum consensum in eorum sententia, qui tenent novo consensu opus esse. *Castrop. l. cit. Dixi: Ex sponsalibus contractis sub conditione de futuro. Nam si sit conditio de præsentem vel præterito, statim oritur hoc impedimentum, si conditiones veræ sunt. Pirh. l. c. Arg. cit. c. unic. Quòd si etiam conditio sit de futuro impossibili aut turpi, ita, ut non sit contra substantiam matrimonii, statim oritur hoc impedimentum; quia, cum ea conditio habeatur pro non adjecta, sponsalia manent pura & absoluta. Sanch. cit. d. 69. num. 6. Pirh. num. 38.*

Quæst. 113. An hoc impedimentum oriatur ex sponsalibus validis, sed mutuo consensu, aut alio ex capite dissolutis.

1. Resp. primò: Impedimentum hoc perpetuum esse, & morte alterius sponſorum non cessare, docent *Sanch. L. 7. d. 68. num. 21. Laym. cit. c. 9. num. 3. Pialec. in pr. Episc. p. 2. c. 4. Castrop. cit. p. 10. num. 9. Pont. L. 7. c. 36. nu. 9. Gutt. c. 103. num. 11. Hurtad. d. 21. dist. 1. nu. 5. Rebell. in append. ad l. 4. num. 99. Farin. ad cit. c. 3. Trid. eò quòd illa sponsalia simpliciter ac in perpetuum fuerint valida. Et constat ferè hoc ipsum ex *c. Siquis uxorem. 27. q. 2. ubi: Si quis uxorem desponsaverit vel subarrhaverit, quanquam postmodum praveniente die mortis ejus nequivit eam ducere in uxorem, tamen nulli de consanguineis ejus licet eam accipere in conjugio. & c. seq. ubi: Siquis desponsaverit uxorem, & si praveniente die mortis, sive irruentibus aliis causis, minime eam cognoverit, neque ejus superstes frater, neque ullus de consanguineis (quod tamen modò intellige intra primum gradum) eandem sibi tollat in uxorem ullo unquam tempore.**

2. Resp. secundò: Durare quoque hoc impedimentum post soluta sponsalia mutuo consensu aliave de causa, tenent *Pialec. Sanch. Laym. ll. cit. Fagn. in c. ad audientiam, h. t. num. 29. ubi ait: ad hanc quæst. an sponsalibus validè ab initio contractis, dein mutuo consensu dissolutis sit sublarum impedimentum justitiæ publicæ honestatis pluries fuisse propositam, ac maturè examinatam, congregationem Cardinalium sub die 6. Julii 1658. censuisse non esse sublatum. Cujus sententiæ unà cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejusdem congregationis in hac materia responsis, factâ relatione ad Sanctissimum, Sanctitatis sua die 10. ejusdem mensis prædictam ejusdem Congregationis resolutionem probavit, eandemque*

que iustitiam dubium deinceps non revocari. Item novissimè P. Jacob Wex, in opusc. Canonico Trid. de sponsal. p. 1. §. 6. num. 42, dicens sententiam oppositam catere nunc omni probabilitate ob memoratam Cardinalium declarationem, & num. 38. dicens: jam à tempore Urbani VIII, tres declarationes contrarias illi sententiæ oppositæ emanasse, ac declarationem, quam pro se afferunt AA, oppositæ sententiæ, non fuisse nec esse authenticam. Adducitur etiam pro hac sententia textus, c. accessit. de sponsal. impub. ubi Alexand. III. expressè sic statuit: *Quod si puella impubes completo septennio desponsata, adepta postmodum pubertate, resiliat, adeoque sponsalia dissolvantur, nihilominus remaneat impedimentum publice honestatis.* Unde sicut hoc casu per dissentium approbatum à Jure (concedente nimirum potestatem post pubertatem acquiritam resiliendi, & per dissentium dissolvendi sponsalia ante pubertatem contracta) manet adhuc dictum impedimentum, multò magis vi dicti textus censendum, remanere illud dissolutis mutuo consensu sponsalibus contractis inter puberes.

3. Nihilominus sententiam contrariam, nempe non remanere, seu non nasci dictum impedimentum ex sponsalibus dissolutis mutuo consensu aut alia legitima de causa, tenent Castrop. Pont. Gutr. Hurr. Rebell. Farin. *ll. cit.* Dian. p. 3. tr. 4. resol. 223. Barbof. de potestate Episc. alleg. 51. num. 188. alique ab eo citati. Item recentior Vincent, de justis editus primùm anno 1691. l. 2. disp. matrim. c. 8. à num. 52. in quam sententiam multum inclinat Krimer. editus anno 1702. in 4. lib. de creat. à num. 209. referunt quoque S. Congregat. Rebell. Farin. *ll. cit.* uri & Corrad. in praxi dispensat. Apost. l. 8. c. 7. num. 13. ubi is, quòd S. Congreg. consuevit sponsalia de futuro posse quandoque ante contractum matrimonium per verba de præsentem mutuo consensu contrahentium dissolvi, atque, ubi sic dissoluta fuerint, nullum hodie inducere impedimentum; quia eademmet Congregat. censuit dicta sponsalia esse invalida, nimirum quòd ad effectum inducendi hoc impedimentum; eò quòd Concilium quoad hoc requirit sponsalia, non utcumque & secundum quid, sed simpliciter valida, videlicet ex utriusque consensu, & voluntate constante nec rescissa, nec revocata, qualia sunt non nisi morte alterutrius dissoluta, vel etiam ob aliam necessitatem, quâ coguntur à matrimonio abstinere; non verò quæ libero mutuo consensu solvuntur. In confirmationem quoque hujus sententiæ assertur, quòd in c. Si quis uxorem. & seq. dicatur hoc impedimentum manere ex sponsalibus de futuro etiam non secuto connubio, expresso solùm specificè casu mortis. Unde arguitur non nasci, nisi ex sponsalibus per firmitatem voluntatum in utroque sponso, quæ probatur per eorum constantiam in iis usque ad mortem, aut aliam necessitatem, quâ

coguntur abstinere à matrimonio. Sed neque ex eo, dicant hi AA. quòd hoc impedimentum jure annexum sit sponsalibus eo ipso, quòd valida sint, probari ullo textu, quòd firmiter iisdem annexa, etiam in adventum casus, ubi libera voluntate contrahentium solvuntur, cum nulla juris dispositione annexa sint certis casibus solùm ex suppositione, quâ solutâ seu sublatâ, & illa tolluntur. Neque ex eo, quòd impedimenta semel firmiter nata non possint tolli directè pro libitu contrahentium, sequitur, quòd tolli nequeant indirectè. Quamvis & negent hi AA. suppositum, nimirum impedimentum hoc unquam natum absolutè ex sponsalibus per consensum solùm temporaliter, & transeunter præstitum; cum sponsalia dissoluta mutuo consensu jam non sint valida amplius, sed invalida ex defectu consensûs, prout indicat memorata declaratio S. Congregat.

4. Ad adductam illam ab Adversariis declarationem Cardin. dicunt, de illa non constare authenticè, & aliam à se allatam esse magis credibilem; eò quòd hæc expressè habeatur in impressis declarationibus ad Concil. Trid. Sess. 24. c. 3. de reform. matr. v. quacunq. ex ratione. Declarationibus autem Cardinalium, de quibus non constat authenticè (quales sunt, quæ non apparent manu Cardinalis Præfecti & Secretarii subscriptæ, & consueto sigillo obsignatæ) fidem adhibendam non esse, ut cum aliis docet Fagn. in c. quoniam. de constit. num. 59. Ita ferè Krimer, num. 213. ad textum c. accessit. Dicunt ibi non agi de sponsalibus libero mutuo consensu dissolutis, sed à Jure dissolutis, vel unius solùm dissensu approbato à jure; adeoque potius dissolutis ex necessitate factem ex parte alterius.

5. Et hæc quidem valdè probabiliter pro sententia negante illud impedimentum nasci, vel permanere ex sponsalibus liberè mutuo consensu dissolutis. De cætero tamen his non attentis, si declaratio adducta à fautoribus oppositæ sententiæ sit authentica, & ut dicunt hi AA. specialiter à Papa approbata, absque dubio illi deferendum, & conformiter ad mentem Pontificis respondendum contrarium, ut rectè Krimer. An verò sit authentica, aut etiam obtineat vim legis ligantis omnes Christi fideles, esto, nullibi sit juridicè, & solenniter promulgata; prout plures putant, pendet ex eo, quanam conditiones ad hoc requirantur, de quo tractatur *ut. de const.* Illud sanè passim videre licet apud AA. multas circumferri & tribui S. Congregationi declarationes etiam contrarias, quæ authenticæ non sunt, vel etiam dictam vim obligandi universalem non habent, sed merè sunt doctrinales, imò nequidem emanatæ à S. Congreg. Unde etiam multi libri similium declarationum, qui mentito ipsius Congregat. nomine prodierunt, ab eadem S. Congregatione sub dato Roma 29. April. 1621. annuente Gregor. XV. reprobati indici librorum prohibitorum addendi.

§. II. De impedimento disparitatis cultûs.

Quest. 114. Quid hic intelligatur per disparitatem cultûs, & qualiter impediat matrimonium.

1. Resp. ad primum: Disparitas cultûs supponit hic pro diversitate fidei seu religionis inter contrahentes, qualis est seu censetur inter baptizatum & non baptizatum, etsi hic sit Carechumenus.

2. Resp. ad secundum: Indubitatum est præstare impedimentum matrimonio contrahendo inter dictas personas vel ex jure ipso, quòd dedecet, posita Christi institutione, matrimonium in Sacramentum elevante, ut Christianus contrahat matrimonium, quòd non est Sacramentum, quale vel eo ipso non est, quòd pars altera non sit bapti-

bapti-

baptizata; adeoque incapax Sacramenti; cum matrimonio, utpote unicum indivisibile vinculum efficiens duo extrema, nequeat esse Sacramentum ex parte unius, & non ex parte alterius. Castrop. d. 4. p. 11. n. 1. Præterquam quod hæc disparitas sit impedimentum impediens, seu reddat Christiano graviter prohibitum, adeoque illicitum matrimonium, prout constat ex illo Apostoli 2. ad Cor. 6. *Nolite jugum ducere cum infidelibus*: Prout hunc textum explicat D. Hieron. L. 1. *adversus Jovinianum*. Item ex c. *non oportet*. & c. *cave*. 28. q. 1. junctâ Gl. v. *Christiana*. quæ etiam *ibidem* notat, quod Catechumenus non sit fidelis. Præter hoc, inquam, est impedimentum dirimens, seu dirimat matrimonium contrahendum, & contractum à Christiano cum infideli seu non baptizato, ut constat ex communi usu & consuetudine Ecclesiæ, habentis istiusmodi matrimonia contracta sine dispensatione pro nullis & irritis.

Quest. 115. Quo jure hoc impedimentum dirimat matrimonium.

1. **R**esp. primò: Non dirimit illud jure naturali. Castrop. l. c. Pont. l. 7. c. 47. n. 2. & 3. Gutt. c. 104. n. 1. Covar. in 4. decret. p. 2. c. 6. §. 11. n. 1. Pirh. b. e. n. 164. cum communi. Siquidem dicta disparitas non repugnat substantiæ seu essentiæ & fini matrimonii; cum stante illa obligari possint conjugales ad cohabitationem, debiti redditionem, & proli educationem. Et licet ordinariè dicta cohabitatio obnoxia gravibus discordiis & periculis, & timenda mala proli educatio; hæc tamen non probant esse talia conjugia irrita, sed tantum illicita plerumque, sive nisi hic & nunc quandoque gravis necessitas & causa excuset. Atque ita non tantum in lege veteri plures fideles contraxerunt matrimonia cum gentilibus & idololatris. Jacob cum filiabus Laban, quæ videntur fuisse idololatras. Joseph cum filia Putipharis. Salomon cum filia Pharaonis. Esther cum Astuero; sed & in lege nova seu Christiana, v. g. Monica cum viro infideli. Clotildis cum Clodeveo; absque eo, quod in Scriptura aut Ecclesia propterea istiusmodi matrimonia habita sint pro concubinato, aut etiam reprehendantur. Sed neque his obstat, quod conjux factus fidelis, privilegio fidei possit ab infideli recedere, ac matrimonium solvere contrahendo aliud; exinde enim non sequitur, prius matrimonium jam eo ipso reddi invalidum seu dirimi; potest siquidem etiam cum infideli remanere, ubi nullum periculum perversionis, aut contumelia creatori imminet, quod non posset, si matrimonium fidelis cum infideli dirimeretur jure naturæ.

2. Resp. secundò: Neque impedimentum hoc jure positivo dirimit matrimonium, Covar. l. c. dicens esse communem Canonistarum, & Theologorum. Castrop. Gutt. Pont. Pirh. l. c. cit. nullus siquidem textus est, ex quo id colligatur. Et licet Christus elevaverit matrimonium in Sacramentum. Quin & licet exinde aliasve ob rationes dicatur jure positivo divino promulgato ab Apostolo prohibitum tale matrimonium fidelis cum infideli; non tamen hinc sequitur aut probatur, Christum inhabitasse quoque fideles ad matrimonium, quod non est Sacramentum.

3. Resp. terciò: Est proinde hoc impedimentum dirimens introductum solo jure ecclesiastico, AA. citati cum communi & certa. Et licet foras sit (dico foras sit; quia aliqui hoc deducere volunt ex Concilio Nicæno, Can. 67, & 69, ubi æquè pu-

nitur nubens infideli, quàm habens duas uxores; neque admittitur ad poenitentiam, nisi infidelem relinquat) jus nullum scriptum Pontificium aut Concilii generalis hæc de re extat, est tamen iustificiter inductum consuetudine, & praxi universalis Ecclesiæ profecta traditione Apostolorum, prout colligitur ex c. 28. q. 1. quæ consuetudo vim legis irritantis habet, Sanch. L. 1. d. 71. n. 7. & 8. Castrop. cit. p. 11. n. 3. Pirh. l. c. Inde jam sequitur, posse Papam in hoc dispensare, ut fidelis contrahat matrimonium cum infideli, & quidem licitè, si causa sit gravis, & periculum perversionis tam in conjuge quàm liberis caveatur. Sanch. n. 10. Castrop. n. 4. Gutt. n. 2. Pirh. n. 164.

Quest. 116. An hoc impedimentum extendat se ad matrimonia Catholicorum cum Hæreticis, eaque dirimat.

Resp. negativè D. Thom. in 4. c. 39. q. unic. a. 1. ad 5. Sanch. L. 7. d. 72. Gutt. n. 6. Castrop. n. 6. Laym. L. 5. tr. 10. p. 4. c. 14. n. 2. Pirh. b. t. n. 165. cum communi Theologorum & Juristar, contra Gl. in c. *fin. de condit. appof. v. contr. a substantiam*. Hofst. in c. 1. de conjug. servor. Cæterum n. 157. Simanch. de Cathol. instr. c. 40. & 46. & paucos alios, Arg. c. *decevit. de hæret. in 6.* ubi decernitur, uxores, quæ scienter nupterunt hæreticis privandas dote in poenam delicti, & tamen non præcipitur illas separandas à viris; adeoque supponitur matrimonium esse validum. Neque his obstat, quæ in contrarium adduci solent ex Conciliis Carthag. 3. c. 12. Chalced. c. 14. Illiberit. c. 11. 16. 17. Agathens. Can. 67. quæ eodem modo videntur loqui de matrimonio cum Hæreticis, ac de matrimonio cum infidelibus. Nam est, omnia hæc sint authentica, dici potest cum Castrop. l. c. n. 7. antiquis temporibus fuisse matrimonia cum Hæreticis irrita, dicta irritatione contraria consuetudine abrogatâ; præterquam quod nomen *Hæretici*, ut Castrop. l. c. Pont. in append. ad c. 46. L. 7. c. 1. Reginald. & alii, sumatur quandoque, & speciatim in can. 72. sextæ Synod. general. pro infideli. Sed neque facta contra legem habenda sunt pro infectis, ut habetur L. *non dubium. c. de ill. nisi lex illa irritet.*

Quest. 117. Quo jure illicitum & prohibitum sit matrimonium cum Hæreticis.

1. **R**esp. primò: Prohibitum & illicitum esse jure ecclesiastico constat ex citatis Conciliis, uti & ex c. *oportet. caus. 28. q. 1.* quod desumptum est ex Concil. Agath. c. 25. ubi dicitur; *Non oportet cum Hæreticis commiscere connubia*. Prohibitum quoque esse jure divino positivo, colligunt plures ex citatis verbis Apost. 2. ad Cor. 6. *Nolite jugum ducere cum infideli*, ut videre est apud Cornel. à Lapide, & Toletum in illum locum.

2. Resp. secundò: Jure naturæ illicitum est, dum adest periculum perversionis conjugis Catholicæ, vel malæ educationis prolium in hæresi, aut etiam gravium jurgiorum inter conjuges, quæ vix abesse possunt inter tales conjuges diversæ fidei. Pont. l. c. c. 2. per tot. Castrop. n. 8. Pirh. n. 165. cum communi & patet. Dum verò probabiliter & prudenter creditur abesse dictum periculum, non repugnat tale conjugium juri naturæ; siquidem lex illa naturæ fundatur in dicto periculo. Castrop. n. 10. Cönnick. d. 31. du. 3. concl. 3. & du. 26. n. 21. Pirh. l. c. & AA. communiter. Unde sequitur, quod

quod quoties periculum illud in aliqua provincia communiter cessat, neque cernitur adesse in matrimonio, de quo hic & nunc celebrando tractatur, posse licite sine ulla dispensatione illud iniri; quia in eo casu tam lex ecclesiastica quam naturalis, vetans iniri matrimonium cum hæretico cessat. Castrop. n. 11. Quod autem aliqui AA. Azor. *Tom. 1. Inst. mat. l. 7. c. 11. g. 5.* Sanch. *cit. d. 72. n. 5.* Gutt. *n. 7. Hurt. d. 24. d. 2. in fine &c.* tam generaliter pronuntiant; quod, si in regione aliqua vel regno hæretici & Catholici promiscue habitent, & religionem suam profiteri permittantur, ut in Germania, Polonia &c. licita esse talia conjugia; quia periculum perversionis & iniquæ educationis proles & rixosæ cohabitationis plerumque cessat, id, inquam, non placet; quia non plerumque cessat in iis etiam locis tale periculum, ut constat experientia, sed valde frequens est. Et esto, cesset plerumque, ac propterea lex ecclesiastica ibi non videtur obligare; quia tamen sæpe uno alterove casu adest illud periculum, adhuc lex naturalis obligabit ad illud vitandum non contrahendo talia matrimonia, ut rectè Laym. *l. c. n. 2. Pont. l. c. Pirh. n. 166. & Castrop. ipse cit. n. 10.*

3. Quod si etiam in locis, ubi Catholici non permittuntur, securè suam religionem profiteri, aliquibus concedatur hæc securitas à periculo perversionis rectaque prolium educatio adhuc autoritate privata non posse contrahi matrimonium cum hæretico, bene tamen accedente Pontificis dispensatione (quia tunc solum ex obligatione legis ecclesiasticæ abstinendum à tali conjugio) cenlet Castrop. n. 11. quandonam autem hæc catholico concedatur securitas, prudentis relinquendum arbitrio examinatæ circumstantiis; & quidem inter magnos Principes sufficientem reputandam securitatem, si fidem dent juramento firmatam, maximè, si dantis fidem inter sit illius observatio, censet Castrop. ex Ponc. *in cit. append. c. 5. à n. 4.* Pari modo, dum dubium est, num hic & nunc adsit tale periculum, siue num sequi possent ista mala & incommoda, ad summum Pontificem, vel etiam ad Episcopum in Germania nostra spectare, rem examinare & contrahendi matrimonii licentiam dare, ait Laym. *l. c. n. 2.*

4. Resp. tertio: Sed neque ita jure naturæ illicitum esse tale matrimonium, etiam stante illo perversionis periculo (modò tamen obfirmato animo non consentiendi in illam perversionem illud celebretur) quin possit in pluribus casibus honestari ac licitum reddi; ut si ex tali matrimonio cum subjectione talis periculi magni fructus sperentur. V. G. multorum A catholicorum conversio, eorum tranquillitas status, & Ecclesiæ catholicæ non leve incrementum, tenet Castrop. n. 12. cum Ponc. *c. 6. n. 7.* quin & Pontificem debere tunc in lege sua ecclesiastica dispensare; cum periculum peccandi subire non ita sit intrinsecè malum, quin ex rationabili causa subiri

possit, ut doceri solet in *tract. de caritate*, & constat exemplis pluribus. V. G. Judithæ exponentis se periculo violandi castitatem. Estheris nubendo Assuero incurrentis periculum deserendi suam religionem. Non tamen videtur id dicendum, dum stante æquali periculo perversionis cum æquali vel etiam majore spe boni alicujus privati inde secuturi; V. G. conversionis alterius conjugis. Unde etiam ait Laym. *l. c.* tunc tandem summum Pontificem dispensativè id permittere posse, si in aliquo casu probabilis spes sit ex istiusmodi matrimonio longè majoris fructus spiritualis secuturi, ob quam incommoda illa permitti possint; quod tamen pererratum esse dicit; cum Seratio *de conjug. Catholic. cum heret. c. 2.* & Becano, *2. 2. c. 9. g. 5. du. 4. respons. 3.*

5. De cætero talibus matrimoniis non obstat, quò minus licite contrahi possint, quòd hæreticus recipiens & administrans Sacramentum matrimonii peccet, utpote obstant effectui gratiæ; non enim Catholicus contrahens cum eo cooperatur ejus iniquitati; cum possit hæreticus cum Dei gratia illud peccatum evitare; uti nec parochus Catholicus assistens tali matrimonio; quia assistit contractui per se licito. Castrop. n. 12. Ponc. *in cit. append. n. 9.* Neque obstat, quòd hæreticus credat matrimonium non esse Sacramentum; cum satis sit, quòd velit celebrare matrimonium, pro ut est ab Ecclesiâ receptum, quamvis ipse ex errore privato contrarium Ecclesiæ censeat; & hac ratione non exponit Catholicum periculo non suscipiendi Sacramentum. Castrop. *cit. n. 11. in fine.*

Quest. 118. An valeat pactum adjectum tali matrimonio Catholici cum A catholicico, ut pars liberorum nasciturorum educetur catholicè; V. G. Filia sequendo matrem Catholicam; pars altera educetur in heresi; V. G. Filii sequantur patrem hereticum.

Resp. Tale pactum passim ab AA. censei irritum & impium; cum parentes teneantur omnes proles educare in vera religione, cui obligationi nunquam renunciare possunt. Laym. *l. c. n. 3.* Pirh. *b. 1. n. 167.* Tanner. *d. 8. de mat. q. 4. du. 5. n. 91.* qui tamen addit, & cum eo Pirh. *l. c. Krimer. in 4. decret. n. 1065.* in casu, quo contrahitur matrimonium cum hæretico licite, nimirum dum creditur per hoc multum promovendum bonum publicum, nec tamen spes sit maritum hæreticum permittendum proles omnes in fide Catholica educari &c. non videri illicitum in pactis conjugalibus talem apponere exceptionem, ut pars saltem aliqua liberorum educetur Catholicè; salvo tamen semper jure matris Catholicæ, ut etiam ceteros liberos, quantum fieri potest, in vera religione instruere non intermittat.

§. III. De impedimento raptus.

Quest. 119. Quid sit raptus mulierum.

1. Resp. Raptus hic proprie est, quando mulier, cum qua prius nihil actum de matrimonio contrahendo, siue virgo, siue alia mulier, siue vidua, siue conjugata, modò ingenua sit, seu non serva, & honestè, hoc est, non impudicè vivens, libidinis cum ea exercendæ, vel etiam matrimonii contrahendi causâ abducitur per vim illatam fœminæ aut ejus parentibus aliisve, sub quorum potestate est. Ita ferè Pirh. *ad tit. de raptor. & incend. n. 1.* ex Fatim. *in pr. crim. p. 5. v. raptus. q. 145. n. 5. & 2.* Julio Claro. *v. raptus. n. 1.* Unde R. P. Leur. *Jur. Can. Lib. 17.*

2. Infero primò, non committi raptus, si mulier sui juris & sub nullius potestate constituta sine vi & volens abducatur; rapere enim ex vi nominis importat vim & violentiam; non obstante *l. unic. c. de raptu Virgin.* ubi: incurri pœnas à raptoribus, siue volentibus siue nolentibus virginibus seu aliis mulieribus, tale facinus fuerit perpetratum; cum lex illa nitatur præsumptioni, quòd vis quædam importunis ac dolosis suasionibus sit mulieri illata. Sanch. *l. 7. d. 12. n. 9.* & ex eo Pirh. *n. 4.* Proceditque id ipsum (saltem in ordine, ut ordinaria raptoris pœna non incurratur) importunis precibus seu metu re-

I

verem-

verentia, citra tamen omnem dolum & fraudem adducta sit, cum tales preces se solis vim non inferant; secus tamen, si dolosis persuasionibus aut fallacibus promissionibus munerum, vel quibuscunque fraudibus circumventa abducatur, quod in dubio praesumitur. Sanch. l. c. n. 10. & 11. Pirh. n. 5. Farin. l. c. n. 131.

3. In foro secundo: Committi raptum; (etsi forte in hoc casu infligenda poena raptori ordinaria mitior) si puella sub parentum potestate constituta, etiam consentiens, ex eorum domo ipsis invitatis abducatur; cum per talem abductionem gravis fiat parentibus injuria, quam puella per suum in abductionem consensum non potest remittere. Sanch. n. 12. Farin. n. 118. Host. in sum. de raptor. n. 1. quod autem abductio fiat insciis parentibus, etsi adhuc sit raptus; quia adhuc deest eorum consensus, quod satis est, ut de injuria queri possint, non est tamen raptus proprie & stricte dictus, ordinaria poena dignus. Sanch. l. c. Farin. n. 121. Pirh. l. c. Laym. L. 5. rr. 10. p. 4. c. 13. n. 2. Navar. L. 5. conf. 3. n. 1. de raptor. Pari modo si constituta sub tutorum vel curatorum (vel etiam, ut addit Pirh. fratrum) custodia abducatur, raptus est, etsi minora poena puniendus. Laym. Pirh. LL. cit. Sanch. n. 14.

4. In foro tertio: Committi raptum, si sola femina dissentiat, nolique de domo parentum abduci, etsi parentes consentiant; cum hi non habeant potestatem exponendi illam ad talem usum, Hurt. Pirh. LL. cit. Sanch. l. c. n. 8. unde patet, duplicem esse raptus speciem, ut D. Thom. 2. 2. q. 154. a. 7. nimirum, si vel vis injusta in abductione puella exerceatur vel in ipsam puellam, vel erga ejus parentes aut tutores.

Infertur quartò: Quod si femina initio consentiens in sui abductionem, & postea invita & repugnans cognoscatur, non committi raptum, sed stuprum; cum in delictis juxta L. divus. ff. ad Leg. Corneli. de Sicar. initium spectetur de contra committi raptum (etsi raptor non incurrat saltem poenam ordinariam raptus; quia is non fuit consummatus, ut AA. mox citandi) si femina ab initio invita abducta fuit, etsi postea liberè consentiat in copulam; quia initium, in quo fuit violentias spectandum. Sanch. l. c. n. 7. Farin. l. c. q. 145. & 134. Pirh. n. 4.

5. In foro quinto: Non esse raptum, si quis per vim à femina extorqueat copulam, non traducendo illam de uno loco ad alium sed neque si praesens abducatur à loco, v. g. de via publica per aliquot solum passus commodioris concubitus gratia, vel de una camera in aliam, sed ubi de domo in domum aliam, sive de loco in locum alium fuit traducta animo abducendi eam ulterius à loco, in quo habitat seu commoratur. Sanch. n. 20. & 21. Farin. q. 145. n. 69. Clarus §. raptus n. 1. Pirh. n. 10. etsi ad locum destinatum non pervenerit.

6. In foro sexto, non esse raptum (saltem qui poenas juris incurrat L. unie. c. de rapt. virgin.) si rapta fuit publica meretrix, Sanch. n. 22. Mascard. de prob. vol. 3. concl. 1253. n. 12. & 13. cum scorta non veniant honestarum foeminarum nomine. Gl. in cit. L. V. virginum. junctà Gl. margin. L. B. & meretrix non censetur vim passa à cognoscente illam, nisi probetur. Secus tamen est, si non tantum desit esse publica meretrix, facta alicujus concubina; sed etiam coeperit ducta poenitentia impurae vitae, honestè vivere. Mascard. l. c. n. 14. Item secus, saltem quò ad incurrendam poenam, si mulier, etsi inhonesta,

esset tamen conjugata, Mascard. n. 15. De caetero benedicit Pirh. n. 11. cum Sanch. n. 37. perinde est in foro conscientiae, quò ad committendum raptum, sive mulier sit meretrix sive honesta, dummodo violenter ex dictis causis abducatur.

7. In foro septimo, non esse raptum (saltem secundum jus canonicum, cui standum, & quod in hoc videtur correxisse jus civile. L. unie. c. de rapt. virg. ubi in hoc casu censetur adhuc committi raptus) dum quis eam, cum qua contraxit vera sponsalia, etiam de futuro tantum, rapit de domo paterna, aut invitatis parentibus. c. cum causa, de raptor. Pirh. n. 7. idque sic statutum à jure canonico in favorem matrimonii, quod dum debet esse liberum, ut cum foemina liberè posset contrahere in domo parentum, etiam impunè à sponso volens abduci poterit invitatis parentibus ad matrimonium promissum exequendum. Pirh. l. c. cum Abb. in cit. c. cum causa. Contrarium tamen dicendum, si quis foeminam, cum qua contraxit vera sponsalia de futuro, invitam & reclamantem educeret de domo paterna ad consummandum cum ea matrimonium. Pirh. l. c. Castrop. d. 4. p. 2. §. 2. num. 8. Azor. p. 3. L. 3. c. 14. q. 3. Idem est, dum quis foeminam, cum qua contraxit matrimonium ratum, volentem tamen, uti jure suo, quod habet ad delibendum de ingressu in religionem spatio duorum mensium, per vim & in vitam rapiat ad consummandum cum ea matrimonium. Azor. q. 4. Pirh. num. 8. Covar. in 4. decret. p. 2. c. 7. §. 4. num. 11. Item contrarium dicendum, nimirum adhuc committi raptum, si quis foeminam, cum qua quidem tractatum habuisset de matrimonio, ante tamen adhuc vera sponsalia contracta, etiam volentem abduceret invitatis parentibus, ait Pirh. l. c. num. 7. citant Sanch. L. 7. d. 12. num. 15. Castrop. l. c. Videtur tamen etiam ad evitandum raptum sufficere, si legitime tractatum fuerit de contrahendo matrimonio absque eo, quòd sponsalia adhuc contracta, ut indicat satis Laym. cit. c. 13. num. dum ait: si tractatus de matrimonio legitime contrahendo, vel sponsalia antecesserunt; quippe in cit. c. cum causa. simpliciter dicitur: ubi nihil ante de nuptiis agitur; nimirum quod tunc committatur raptus, si invitatis parentibus abducatur.

8. In foro denique, non committi raptum, si quis mulierem non ex causa exercendae cum ea libidinis (quod tamen semper praesumitur, dum mulier est juvenis & apta ad libidinem. Farin. q. 145. num. 78.) aut ad contrahendum cum ea matrimonium, sed ex causa alia. Sanch. num. 17. Clarus §. raptus. num. 1. id etiam procedere videatur, si ex alia causa abductam, postea tamen per accidens cognoscat carnaliter. Uti de contra adhuc committetur raptus, dum mulier invita abducta libidinis cum ea exercenda, aut matrimonii contrahendi causa, etsi dein neutrum attentatum, vel quia raptor non potuit, vel etiam poenitentia ductus abstinuit ab utroque, quia, ut dictum, spectandum est initium & intentio.

Quaest. 120. Quid tam jure civili, quam canonico, tam antiquo, quam novo statutum, quò ad poenas incurrendas à raptoribus mulierum.

R Esp. De hoc dicendum ad tit. 17. L. 5. decret. vide tantisper Pirh. ad dictum tit. §. 1. & 2.

Quaest.

Quest. 121. Quid jure civili, & quid jure canonico antiquo statutum de raptoribus in ordine ad contrahendum matrimonium, cum ea, vel etiam cum aliis.

Resp. Primò: Jure civili non solum prohibitum matrimonium inire cum femina rapta, ut constat ex *c. unic. de rapt. mulier.* Sed etiam irritum est tale matrimonium; idque, etiamsi mulier existens in potestate raptoris liberè consensisset. Ut constat ex *Auth. de raptis mulierib.* ibi: *tale stare (hoc est, subsistere seu vires habere tanquam validum) etsi rapta voluerit, prohibemus.* item *collat. 9. nov. 144.*

2. Resp. secundò: Jure Canonico antiquo, nimirum, *c. statutum. 27. q. 2.* ubi dicitur: *Si quis Sponsam alterius rapuerit, publica auctoritate multetur, & sine spe conjugii maneat;* statutum, ut raptor sponsæ alienæ contrahat impedimentum, non quidem dirimens, sed impediens contrahendi cum quacunque alia muliere, ut qui alienum matrimonium ausus turbare, merito privetur proprio. Prædictum verò impedimentum non incurritur, si mulier rapta non fuerit desponsata, vel etiam, si contraxerit tantum sponsalia de futuro; nomine enim Sponsæ in odiosis non venit sponsæ de futuro. *Sanch. l. 7. d. 1. 2. n. 45. Castrop. cit. p. 2. §. 2. n. 9. Pirh. ad tit. de raptorib. n. 16.* Sed requiritur, ut actu contraxerit sponsalia per verba de præsentem seu matrimonium; perinde autem est, si fuerit virgo, si corrupta, sive matrimonium illius consummatum, sive ratum tantum; quia jus non distinguit, & in utroque casu fit injuria matrimonio per raptum. *Pirh. l. c.* Item non incurritur, si vir sciens abduci sponsam suam, non renitatur; cum illud impedimentum latum in favorem viri; *Castrop. l. c.* si autem vir renitatur, & sponsa consentiat, contrahit hæc quoque illud impedimentum, ita ut dissoluto matrimonio illo nulli alteri licitè nubere possit. *Castrop.* Item non incurritur, nisi carnalis copula cum rapta sit actu secuta; cum in materia favorabili (qualis est matrimonium) ejus impedimenta sint restringenda. *Pirh. cit. n. 26.* cum *Sanch. n. 46.* De cætero hoc impedimentum impediens, quò minus matrimonium cum ulla alia deinceps contrahi possit, uti & cætera hujusmodi impedimenta orta ex crimine modò consuetudine præscripta sublatum est.

3. Resp. tertio: Jure canonico antiquo, nempe *c. de puellis. c. si autem. & c. seq. 36. q. 2.* matrimonium cum raptoe absolute erat irritum. Quod tamen jus antiquum alio subsequente jure antiquo correctum, nempe *c. accedens. de raptorib.* ubi: *rapta puella (etiam invita & renitens ab initio, in ipso raptu, ut Host. ibid. v. rapta) legitime contrahet cum raptoe, si prior dissensio transeat postmodum in consensum (expressum vel tacitum, ut Host. ibid. v. consensum) & quod ante displicuit tandem incipiat placere, dummodo ad contrahendum sint legitima persona, hoc est, nullo alio impedimento canonico, puta ætatis, consanguinitatis impedita.*

Quest. 122. Quid circa hoc statutum jure novo Tridentini.

Resp. De eo sic statuit Trident. *sess. 24. c. 6. de reform. matrim. statuit S. Synodus inter raptorem & raptam, quamdiu illa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quòd si rapta a raptoe separata, & in loco tuto ac libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor*

R. P. Leur. Jur. Can. Lib. IV.

in uxorem ducat; & nihilominus raptor ipse & omnes illi consilium, auxilium & favorem præbentes sint ipso jure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, & si clerici fuerint, de proprio gradu decidant teneatur præterea mulierens raptam, sive eam duxerit, sive non, decenter arbitrio Judicis dotare &c. Unde patet, raptum hodiernum esse impedimentum dirimens matrimonium cum rapta, non quidem perpetuum, sed temporale, donec libertati suæ restitatur, & violentia illi illata cesset. Hinc colligenda & circa hæc notanda sequentia.

2. Primò: Incurri hoc impedimentum dirimens vi Tridentini, etiamsi mulier sit corrupta, inhonestata, meretrix; cum Concilium loquatur generaliter de rapiente feminam causâ matrimonii, non attendens qualitatem personæ, sed libertatem matrimonii, quæ etiam deficere potest, licet persona sit inhonestata. *Sanch. l. 3. d. 13. n. 14. Vincent. de Justis. de disp. mar. l. 2. c. 18. n. 40. Krimer. l. c. n. 519.* contra *Beckman. l. de doctrin. juris. v. raptus* dicentem; si meretrix abducta vi, non dici raptum jure canonico.

3. Secundò: Matrimonium adhuc esse nullum, etiamsi rapta constituta in potestate raptoris revera liberè consentiat; cum Concilium exigat ad valorem matrimonii, non tantum liberum consensum raptae in matrimonium, sed & ut plene sit libera à potestate raptoris, & ab eo separata. *Sanch. l. c. n. 7. Pirh. l. c. n. 19.* cum communi & in hoc correctum est jus antiquum, vi cujus ad validè contrahendum matrimonium non requirebatur, ut puella extra potestatem raptoris constituta consensum præbeat, sed sufficiebat, si etiam sub ejusdem potestate constituta liberè consentiret. *Barbos. ad c. accedens. de raptorib. n. 2.* citatus pluribus.

4. Tertio: non esse matrimonium nullum, quod quis feminam desponsatam sibi per verba de futuro cum ejus consensu abducens è domo parentum, etiam iis invitis, cum ea contrahit coram parochò & testibus, etiamsi rapta non constituatur extra potestatem raptoris, & ab eo separata; cum non sit propriè raptus, si sponsa volens abducatur; & concilium solum irritaverit matrimonium celebratum cum rapta, dum hæc est in potestate raptoris contra voluntatem suam, vel quando rapta ad celebrandum cum ea matrimonium clandestinum. *Pirh. cit. n. 19.* citato *Azor. p. 3. l. 3. c. 14. q. 2.*

5. Quarto, non esse invalidum matrimonium celebratum cum ea, quam quis abduxit etiam invitam, non animo contrahendi cum ea matrimonium, sed solius libidinis explendæ gratiâ, vel ex causa alia, dum femina, etiam necdum constituta extra potestatem raptoris, liberè consentit in matrimonium. Ita probabilius *Sanch. cit. d. 13. n. 3. & 4. Rodriq. Tom. 1. sum. cas. 213. n. 7. Coninck. d. 31. du. 4. Laym. cit. c. 13. in fine. Less. l. 4. c. 3. n. 64. Castrop. l. c. n. 11. Corrad. in pr. disp. Apost. l. 7. c. 6. n. 49. Pirh. n. 22.* contra *Azor. l. c. Sa. v. matrim. n. 9. Veracruz. in append. ad specul. conjug. ubi de raptu. pag. 81. §. hic considerandum &c.* eò quòd decretum illud Concilii sit penale & correctorium juris communis, & quòd Concilium in eo intendat favere libertati matrimonii; ideòque illud attentatum ex raptu reddit irritum, ut ea irritatione coerceat raptorem, videntes se finem suum consequi non posse, adeòque non extendendum ad raptorem ex causâ libidinis. *Castrop. l. c.* Videtur tamen sufficere ad hoc impedimentum, quòd mulier causâ libidinis in principio rapta, dein à raptoe vi detineatur causâ matrimonii cum ea contrahendi; cum illa detentio

ex hoc fine, in quantum constituat abductionem, est raptus causa matrimonii, Vincent. de Justis *l. c. l. 4. c. 6.* & ex eo Krimer. *l. c. n. 511.*

6. Quinto, venire hic nomine raptoris, non solum illum, qui physice rapit, sed etiam eum, cujus nomine, mandato, & ad ejus petitionem femina rapitur; ita ut matrimonium a mandante, petente cum ea initum, dum est in ejus potestate, sit invalidum, non vero initum cum ea a mandatario. Pirh. *n. 23.* Corrad. *l. c. l. 7. c. 6. n. 51.* Krimer. *n. 518.* Item is, qui rapuit motu proprio feminam, non ut ipse, sed alius cum ea contraheret matrimonium, valide contrahit cum ea liberè consentiente, etsi adhuc constituta sub potestate raptoris. Idem est de eo, qui raptori consilium praebeat; quia poena illa statuitur raptori, qui rapuit eo fine, ut ipse cum ea matrimonium contrahat, qualis non est ille consiliarius. Pirh. *l. c. Sanch. l. c. n. 6.*

7. Sexto incurri poenas raptui à Trident. statutas, adeoque & illam inhabilitatem contrahendi cum rapta matrimonium, quia haec est poena inter reliquas statuta, etiam si copula cum rapta non sit secuta; quia non punitur hac poena raptus commissus libidinis causa, sed factus causa ineundi matrimonii. Pirh. *n. 24.* Sanch. *n. 8.*

8. Octavo, incurri hoc impedimentum, etsi rapta causa contrahendi matrimonii nondum sit deducta ad locum destinatum; cum sufficiat, quod raptor violenter ex dicta causa eam abstraxerit in potestatem suam, utpote per quam violentam abstractionem jam est consummatum delictum raptus, & perfecte irrogata injuria libertati matrimonii. Pirh. *l. c. Sanch. n. 10.* Non tamen incurri, si de uno loco in alium moraliter diversum. V. G. de una camera in aliam abripiatur. Haunold. *de jur. & just. Tom. 6. tr. 2. c. 2. n. 541.*

9. Nono, incurri etsi femina violenter abducta, dein manens in potestate raptoris, liberè consentiat contrahere matrimonium; secus, si ab initio volens sit abducta, & dein mutata voluntate resistat abductioni. Pirh. *n. 25.* Sanch. *n. 9.*

10. Decimo, non incurri, si solum precibus importunis, vel etiam donis & pecuniâ inducta sit, ut consentiat sui abductioni; nisi forte preces illae ob adjunctas minas vel metum reverentialem aequiparentur violentiae; quia aliâ non est propriè raptus. Sanch. *n. 11.* Pari modo non esse raptum poenis Tridentini, adeoque dictae inhabilitati obnoxium, si dolo falsisque promissis abducatur, cum non sit violentia, censent Castrop. *n. 15.* citatis Sanch. *eod. n. 11.* Gutt. *de mat. c. 86. n. 14.* & *15.* Pirh. *num. 26.* non obstante, quod dolus sufficiat ad poenas juri civili statutas; eò quod Trid. solis raptoribus inter reliquas poenas imponat dictam inhabilitatem, quales propriè non sunt, ubi abest violentia.

11. Undecimo, non incurri, si sponsa de futuro lubens invitata parentibus, tutoribus abducatur. Castrop. *n. 14.* Pirh. *n. 28.* juxta *c. penult. de raptor.* Secus esse, si sponsa de futuro renitens abducatur, eò quod adhuc laedatur libertas matrimonii, dum vi abducitur, ut matrimonium contrahat, tenent Pirh. *l. c. Castrop. cit. n. 14.* citans Sanch. *d. 13. n. 15.* Gutt. *n. 22.* contra Henric. *l. 12. de mat. c. 14. n. 4.* & *5.* Less. *l. 4. c. 3. n. 70.* cum quibus sentire videtur Barbof. *ad c. 6. de raptor. n. 4.* citans pro hoc Rebell. *de oblig. just. p. 2. l. 3. q. 12. n. 5.* Farin. *cit. q. 145. n. 88.* Anton. Genueni, *in pract. ecclesiast. q. 6. num. 91.* & alios; ex quibus tamen aliqui id sic limitant; nisi sponsa haberet causam justam resiliendi à sponsalibus.

12. Duodecimo, non incurri hoc impedimentum, dum femina consentiens & volens abducitur, non tantum inscisci parentibus, sed etiam iis invitata & renitentibus, ut probabilius docent Sanch. *l. 7. d. 13. n. 13.* Castrop. *l. c. n. 12.* Cönnick. *cit. d. 31. du. 4. in fine.* Less. *l. c. du. 9. n. 70.* Reginald. *in foro penit. l. 22. n. 31.* contra Henric. *l. c. Gutt. l. c. n. 17.* Farin. *n. 121.* Tusch. *Tom. 6. v. raptor. concl. 5.* Bonnac. & alios apud Barbof. *in c. 6. de raptor. num. 3.* Laym. *n. 4.* Pirh. *n. 27.* Quamvis horum posteriorum prior sententiam contrariam dicat non improbabilem, alter valde probabilem; siquidem dictum impedimentum latum est à Concilio in favorem matrimonii, ne femina invita & repugnans cogatur cum raptoe contrahere matrimonium; jam verò libertati matrimonii non obest illa parentum repugnancia, cujus proinde non meminit Concilium, sed solius puellae consensus.

Quaest. 123. Num etiam raptus viri factus à femina inducat dictum impedimentum.

REsp. Si femina rapiat virum nolentem & contradicentem ad ineundum secum matrimonium hoc impedimentum uti & ceteras poenas à Tridentino statutas non incurri; eò quod non loquatur nisi de viro raptoe, & decretum poenale & correctorium extendi non debeat ultra expressa, tenent Pirh. *l. c. n. 28.* Sanch. *cit. d. 13. n. 16.* sic quoque ait Castrop. *l. c. n. 16.* poenas illas non extendi ad raptos feminas, quia jus non praesumit violentiam inferendam viro. Addit tamen, quod, si aliquando viro inferatur violentia, ea stante, non posse consistere matrimonium, secus ea cessante, tamen si extra potestatem raptricis non sit. De cetero locum quoque in hoc casu, dum nimirum mulier robusta & autoritate pollens causa matrimonii rapit virum. V. G. adolescentem timidum, esse decreto Tridentini, & incurri verè impedimentum raptus dirimens, tenent absolute Vinc. de Justis. *de dispens. mat. l. 2. c. 18. a n. 75.* Haunold. *l. c. a n. 549.* quos citat & sequitur Krimer. *n. 522.* eò quod licet dictum decretum odiosum sit & poenale loquens solum de raptoe, & non de raptrice, adeoque videatur non extendi ultra expressa, id tamen locum non habeat, quando ratio legis porrigitur etiam ad non expressa; in praesente autem casu ratio legis, quae est libertas matrimonii, aequè patet in femina rapiente virum, quam in viro rapiente feminam. Adde, quod, cum leges non ferantur de iis, quae rarissime contingunt, sed solum de frequenter contingentibus; rarissime autem mulier rapiat virum, ratio esse potuit, cur Tridentinum non expresserit hunc casum. De cetero probabilius esse feminas raptrices istiusmodi non incurere poenas alias ordinarias raptus, ait Pirh. *ad tit. de raptorib. n. 12.* citatis Claro *§. raptus. n. 6.* Menoch. *de arbitr. cas. 291. n. 30.* Sanch. *d. 12. n. 25.* Addit quoque in genere, Castrop. Concilium Trident. (intellige quò ad dictam inhabilitatem aliâque poenas) locum solum habere in iis locis, ubi receptum; aliâ standum esse juri antiquo *c. fin. de raptorib.* ubi illud statuitur, quòd rapta, etiam adhuc constituta in potestate raptoris, liberè tamen cum eo contrahat, valeat matrimonium.

Quaest. 124. An sicut raptus matrimonium, ita quoque dirimat sponsalia, eaque reddat irrita inter raptorem & raptam.

REsp. Pari modo sicut matrimonium, ita etiam sponsa-

sponsalia validè contrahi non possunt inter raptorem & raptam, quamdiu hæc violenter detinetur in illius potestate. Quamvis enim Concilium non loquatur de sponsalibus de futuro, sed solum de matrimonio, adeoque ejus decretum panale quò ad dictam inhabilitatem & irritationem non videatur extendendum ad sponsalia, attamen, cum sponsalia

sint via & preparatio ad matrimonium, hoc prohibito & irritato, prohibentur & irritantur & illa, si eadem prohibitionis ratio sit in utroque, uti est in præsentè, nimirum defectus plenæ libertatis; ita Pich. l. c. n. 29. citatis Nav. l. 5. consil. 4. ad tit. de raptorib. Sanch. cit. d. 13. n. 17.

§. IV. De impedimento erroris.

Quæst. 125. Qualiter error persone præset impedimentum matrimonio.

1. Resp. Primò: Error circa substantiam seu individuum personæ, ut dum quis putans se contrahere cum Maria contrahit cum Anna, jure natura reddit contractum matrimonialem nullum; dum enim objectum nempe personam, circa quam versatur, falsò cognoscit, putans esse, quod non est, adeoque reddit incognitum, facit deficere voluntarium circa hoc objectum, & excludit consensum in hanc personam; juxta illud *L. si per errorem. ff. de jurid. omn. jud. error excludit consensum. §. l. i. c. de falsa caus. adject. errantis nullus est consensus.* & illud (Menochii cons. 279. n. 20. voluntas errantis nihil disponit, & in specie juxta illud *c. unic. 29. q. 1. error persone conjugii consensum non admittit.* Qui tamen consensus jure naturæ necessarius est ad matrimonium, & quidem in determinatam personam propter individuum cum ea vitæ societatem, aliter, ac accidit in aliis Sacramentis & contractibus, quorum valori non obstat, quòd erretur in persona. V. G. dum confirmatur, absolvitur Petrus, confirmante, absolvente putante esse Joannem; dum equus venditur Titio, venditore putante esse Cajum; cum enim in his non spectetur hæc vel illa determinata persona, quam mente concepit, sed solum, quæ præsens est, parumque referat ad Sacramenti validam administrationem intentio ministri, quæ non ad singularem personam, puta Petrum vel Joannem, sed ad eam, quæ præsens est, restringitur. Quòd si tamen minister præter commune Sacramenta administrandi modum merè per accidens hic & nunc sic restringeret intentionem suam ad singularem, quam sibi in mente designavit, personam, pariter de valore istius Sacramenti loquendum ac de matrimonio, in quo erratur in persona. Perinde autem est, si matrimonium redditur invalidum, si error ille in substantia seu persona sit error antecedens consensum (qui est causa, quare consensus habeatur, ut si quis contrahat cum hac persona, quia putat Mariam esse, cum ea non contracturus deposito errore, si sciret non esse Mariam) si sit error concomitans (qui non est causa consensûs, sed purè illum concomitatur, ut si quis contrahat cum hac persona, quam putat esse Mariam, contracturus tamen etiam cum ea, & fortè libentiùs, si non esset Maria, sed Anna; uterque enim hic error facit, ne adit actualis consensus in personam, quam quis falsò putat esse eam, quam sibi animo designavit. Ita Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 2. num. 1. & ex eo Krimer. l. c. num. 1072.

2. Resp. secundo: Error circa qualitatem. V. G. Virginitatem, nobilitatem, divitias, fecunditatem, pulchritudinem &c. etsi sit antecedens, seu dans causam matrimonio, aliàs non contrahendo, si error ille non intercessisset. V. G. dum sic contrahitur: duco te in uxorem, quia puto te esse nobilem, non ducturus te, si scirem te non esse nobilem: non

reddit matrimonium irritum. Laym. l. c. num. 2. dicens esse commune Scholasticorum. Sanch. l. 7. d. 18. num. 18. Covar. in 4. decret. p. 2. c. 3. §. 7. n. 3. & var. resol. l. 1. c. 5. n. 1. Molin. de just. tr. 2. d. 352. §. illud est. Castrop. tr. 28. d. 4. p. 4. n. 3. citans insuper Gl. in l. à Divo Pio. v. actionem. ff. de ritu nupr. Valent. 2. 2. d. 5. q. 20. punct. 4. §. 2. Gutt. de mat. c. 89. n. 3. & alios plures contra quosdam putantes tale matrimonium non valere in foro conscientie, secus in foro externo; hocque etiam, ut expressè Laym. etsi error proveniat ex dolo alterius contrahentis, simulantis, se esse talibus qualitatibus præditum. Ratio responsionis à priori & ab intrinseco est; quia talis error non impedit consensum requisitum substantialiter, nec tollit voluntarium absolutum & simpliciter; cum dictus consensus consistat in traditione voluntaria tui corporis, quæ non impeditur etsi deceptus sit credens esse nobilem &c. cum illæ qualitates incitant te quidem ad hanc traditionem faciendam, non tamen fuerint materia vel objectum illius. Unde patet talia matrimonia imprimis non esse irrita jure naturæ, sed neque esse irrita jure positivo ecclesiastico, patebit ex jam dicendis. Altera ratio à posteriore desumitur, nimirum à gravissimis damnis & inconvenientiis inde orituris, si talia matrimonia passim ob tales errores & deceptiones tanquam irrita dissolverentur. Quæ etiam est ratio, cur Ecclesia istiusmodi matrimonia irritare noluerit (nullus enim existit canon ecclesiasticus, quo & infirmantur, ut Laym.) etsi fortè potuisset, sic ut irritavit de facto matrimonia ex gravi metu injustè incusso contracta, etsi non minus metus ille quam error causet involuntarium, cum metus ille injustus faciliùs probetur, quam error ille & deceptio; adeoque non ita metus ac error dubia relinquere matrimonia, ac omnia litibus involveret. Laym. num. 2. Castrop. num. 3. Unde jam etiam facile responderetur ad illud adversariorum: contractus, cui error causam dedit, saltem ope Judicis venit irritandus, nimirum, si irritationem suscipere potest; matrimonium autem semel validum rescindi non potest. Similiter ad illud: quòd donatio sit nulla, dum datur Titio non pauperi elemosyna, quia putatur pauper; nimirum donationem illam esse nullam; quia error hic commissus non est in qualitate, sed substantia; cum enim elemosyna sit miseriæ alterius sublevatio, ad ejus substantiam & objectum pertinet vera paupertas, non ficta & simulata.

3. Resp. tertio: Loco limitationis præcedentis quæst. Si tamen contractus habeat expressam & actualem voluntatem non contrahendi cum hac muliere, nisi habeat talem qualitatem. V. G. nisi sit nobilis, matrimonium nullum est, deficiente illa qualitate, non tam ex errore qualitatis, quam ex defectu substantialis consensûs, qui non nisi sub conditione præstitus est hoc modo: duco te, si nobilis es, aliàs non duco te. Sanch. cit. d. 18.

d. 18. n. 2. Laym. n. 2. Castrop. n. 5. Gutt. c. 89. n. 6.
Idem est, seu non valet matrimonium, dum error qualitatis infert errorem circa substantiam ipsam seu errorem personæ, uti contingit, dum per qualitatis aut qualitatum non communium (quales sunt divitiarum, nobilitas) sed singularium individuationem personæ denotantium expressionem seu narrationem personæ aliâs ignota describitur seu sit cognita. V. G. si vis contrahere cum primogenita Petri, & offertur tibi Caja, quæ non est primogenita Petri, sed fingit se illam esse, aut persuaderis aliunde illam esse primogenitam, contractum cum ea matrimonium nullum est; quia hic iterum deficit consensus, seu quia non habes consensum contrahendi cum hac persona. Laym. Sanch. Gutt. Castrop. *ll. cit.* Secus tamen fore, si dicta Caja tibi prius nota de visu designaretur à te ad matrimonium, quia putas esse primogenitam, cum tamen non sit, nisi fortè haberes actualem intentionem illam non ducendi, si non esset primogenita, ait Laym. *l. c.*

Quæst. 126. An igitur etiam error circa servilis conditionis qualitatem non dirimat matrimonium.

1. **R**esp. primò: Error servilis conditionis, licet versetur tantum circa qualitatem personæ, ut dum liber cum ancilla vel serva, vel libera cum servo contrahit, ignorans illam conditionem, reddit matrimonium nullum; irritatio hæc habetur *c. 2. 3. & ult. de conjug. servor.* Ratio autem hujus irritationis ab AA. reddi solet ex D. Thom. communiter recepto *in 4. d. 36. q. unic. a. 1.* nimirum quod æquum sit, maximè conducentis, & tantum non necessarium ad finem generis & mutuo rum obsequiorum præstationem &c. ut in hoc contractu matrimoniali servetur æqualitas, seu conjuges conferant inter se æqualem corporum suorum potestatem, quæ æqualitas in dicto conjugio servorum cum liberis servari nequit; cum liber plenam sui corporis potestatem det servo, obligetque se ad individuum vitæ societatem, quam tamen servus libero concedere & præstare nequit; siquidem in potestate domini constitutus ejusque obsequiis & negotiis diu nocturne occupari potest, in terras longinquas mitti quin & vendi, non obstant matrimonii vinculo, ut constat ex *c. 1. de conjug. servor.* adeoque impeditur frequentissimè reddere debitum conjugii, ejus obsequiis assistere, vacare educationi prolium &c. Unde etiam desumitur ratio, cur potius irritatur matrimonium ex errore hujus qualitatis, quàm ex errore aliarum qualitatum.

2. Extenditur responsio, vel potius ex ea deducitur, quod liber detecto errore seu servitute, autoritate propria recedere possit, si absit scandalum; et si regulariter, dum matrimonium, publicè contractum, & de eo constat, adfit scandalum, adeoque separatio fieri non debeat sine judicio Ecclesiæ. Gutt. *c. 90. n. 11. Ponce. l. 9. c. 43. in fine.* Quin etiam servus possit, renuente etiam libero, recedere; cum ex parte utriusque contractus sit nullus; nisi fortè ex tali contractu & deceptione liber passus damnum, cui aliter servus satisfacere nequit, quàm matrimonium ratificando. Castrop. *cit. d. 4. p. 5. §. 1. n. 4.*

3. Limitatur è contra responsio à Sanch. *l. 7. d. 19. n. 4.* Coninck. *d. 31. du. 2. n. 26.* ut error conditionis servilis non reddat matrimonium irritum, si mancipio promissa à domino libertas intra breve tempus, V. G. sex menses; eò quod videantur cessare rationes, ob quas aliàs tale matrimonium irritatur, & moraliter reputari debeat matrimonium cum li-

bera. Contrarium tamen probabilius censent Ponce. *l. 7. c. 43. n. 1. Gutt. c. 90. n. 6.* quibus favere videtur Castrop. *l. c. p. 5. §. 1. n. 4.* eò quod textus absolute irritent matrimonium liberi cum mancipio ignorata servitute ob deceptionem, quam in eo patitur liber, & involuntarium, quod tali contractui inesse præsumitur. Illud tamen certum, ut Castrop. esse dicunt hi AA. contra Sotum Ledesin. &c. valere matrimonium, si contrahatur cum ea, cui concessa libertas pro aliquo determinato tempore; quia absolute contrahitur cum libera; præterquam quòd libertas concessa pro quocunque tempore est perpetua. *l. libertas. junct. à l. ideo statim. de manum. testam.* contrarium tamen expressè habet Pirh. *ad tit. de conjug. servor.* citans Sanch. *d. 19. n. 2.* nimirum esse tale matrimonium nullum, dum libertas concessa ad biennium, ut eo elapso, rursus servus in pristinam servitute redigatur; eò quod talis maneat revera servilis conditionis, & quidquid interea agit, agat ut servus. Illud etiam certum juxta *cit. c. 2. de conjug. servor.* matrimonium tale invalidum ex errore servilis conditionis fieri validum, si liber post scientiam servitutis cognoscat carnaliter servam. Verùm, ut Pirh. *l. c. n. 5.* cum Barbol. *in cit. c. 2. &* aliis apud illum quia post Trid. *sess. 24. de mat. c. 1.* non sufficit ad matrimonium consensus præsumptus, qualis habetur per subsequentem copulam, nisi post sublatum impedimentum novus consensus coram Parocho & testibus interveniat, non habebit locum quòd ad hanc partem *cit. c. 2. in locis, in quibus Trid. receptum;* adeoque talis postquam cognito errore eam cognovit, adhuc compelli non poterit, ut eam tanquam uxorem maritali affectu tractet.

Quæst. 127. An ergo etiam invalidum sit matrimonium ex errore servilis conditionis contractum in iis casibus, dum per ipsum matrimonium servus evadit liber.

Resp. In hoc non convenite AA. negant Sanch. *l. 7. d. 20. n. 14.* & alii cum Gl. *inc. fin. de conjug. servor.* eò quod expressè approbetur in *Auth. de nupt. coll. 4.* ubi: *Non erit justum tale non constare conjugium;* & tale conjugium dici non possit liberi cum servo; cum eo ipso destinat esse servus, & ea servitus, quæ per matrimonium tollitur ejus bonis obesse non possit, quæ est sola ratio, cur conjugia liberi cum serva irritentur. Affirmant è contra Gutt. *c. 91. n. 16.* Covar. *in 4. decret. p. 2. c. 7. n. 1. Castrop. l. c. §. 3. n. 5.* eò quod Jus canonicum absolute matrimonium liberi cum serva servitutis ignari irritet ob defectum voluntarij, quem liber habere censetur; in præsentè verò casu verè sit matrimonium liberi cum serva; cum servus, ut libertatem consequatur, debeat prius contrahere, adeoque hic contractus sit stante formaliter servitute. Atque ita tota ratio Castropalai consistit in hoc, quod matrimonium tale sit naturà prius libertate, & pro hoc priori sit contractus liberi cum mancipio. Ad textum verò *Auth.* respondet Castrop. in eo decisum non esse, valere tale matrimonium, sed justum esse, ut valeat, nimirum deinceps, dum postmodum consenserint; quia tunc sublato impedimento per ipsum matrimonium justum est, illud constare. Ad illud, quòd non obstat matrimonium tale illius bonis, dicit, non irritari ex eo matrimonia contracta, & pro errore servitutis, quòd aliquantè obstat bonis illius; aliàs enim, ut dictum, deberent irritari contracta cum scientia servitutis, sed ob deceptionem libero factam & involuntarium illius consensum, quorum utrumque in præ-

præfente casu reperitur in tali contractu, & talis contracturus non fuisset, si veritatem scivisset. Sed quid, si scivisset servitutem per ipsum matrimonium tolli, quid eum deteruisset ab eo, nisi forte turpe existimasset etiam illum ducere, quæ antecederet serva fuisset.

Quest. 128. Quo iure error conditionis irritet matrimonium.

1. **R** Esp. In hoc quoque non convenire AA. Juri naturali, vel saltem juri gentium adscribunt Sylv. v. matrimonium. 6. q. 1. Angles. in florib. 4. sentent. p. 1. super dist. 36. quest. de error. condit. n. 1. du. 1. apud Laym. l. c. n. 3. qui & ipse in hanc sententiam inclinare videtur, & probabilem satis dicunt Sanch. n. 15. Castrop. n. 2. idque (quod spectate videtur jus naturale) ob rationes adductas; nimirum quia status servilis repugnat bonis & fini matrimonii, secus, ac contingit in leprosis, bannitis, relegatis, qui etsi & ipsi liberè nequeant vacare usui matrimonii, id tamen contingat per accidens. Ad hæc, sacris canonibus videatur hoc impedimentum non de novo inductum, sed quod antea receptum erat, approbatum sit, ita ut, quod ait Laym. non sine verisimilitudine dici possit, errore illo servilis conditionis jure gentium infirmari matrimonium.

2. E contra quamvis juri naturali valde conforme sit, ut talis error dirimat matrimonium, non esse tamen hoc jure irritum, sed solo jure ecclesiastico, quamvis antiquissimo irritatum, sentiunt Sanch. l. c. n. 16. Gutt. l. c. n. 1. Con. du. 2. concl. 1. Castrop. n. 3. Pirh. l. c. n. 8. quam sententiam inter AA. magis receptam, ait Laym. Ratio hujus sententiæ est, quod quamvis contrahens ex errore servitutis aliquo modo & secundum quid involuntariè contrahat, in quantum si conditionem servilem præficeret, non contraheret (uti etiam accidit in errore circa qualitates alias) simpliciter tamen & absolutè talis contractus sit voluntarius; quia simpliciter in hanc determinatam personam consentit, adeoque est verus & validus contractus, spectato solo jure naturæ. Ad hæc ex jure naturæ provenire nequit dicta irritatio, quia talis error obstat bonis matrimonii; cum alias etiam servitus non ignorata redderet matrimonium irritum; neque quia per deceptionem illam facta injuria homini libero; cum deceptio illa non sit facta in substantia contractus, quæ consistit in mutua traditione corporum ad usum conjugalem, quæ etiam in contractu liberi cum servo reperitur, licet traditio illa facta à servo non sit ita plena ac expedita, sicut facta à libero; non enim exinde destruitur essentia matrimonii, ut quæ solum requirit, ut conjux alteri reddat debitum, individuum cohabitaret &c. quoties legitime impeditus non fuerit, uti hæc patent in matrimonio sani cum leprosa; quod tamen simile, ait Laym. juxta dicta ab eo ante, non tenere; cum servitus per se sit status quidam stabilem obligationem continens, quæ obligationi matrimoniali suapte natura non parum detrahit. Qualem obligationem stabilem usui matrimoniali contrariam, quia non continent alia qualitates, sed tantum per accidens, cum usum non impediunt, errorque circa illas sit varius & multiplex, non fuerit expediens, passim matrimonium ex eo errore irritari. Ex quibus jam etiam infertur juxta priorem sententiam, ut rectè Laym. dicendum matrimonium inter infideles contractum ex errore conditionis servilis irritum esse, & posse deceptum, dum errorem cognovit, ad alias nuptias transire. Contrarium verò dicendum, si solo jure ecclesiastico irritarentur

illa matrimonia, utpote cui infideles non subjeti. Pirh. l. c. n. 9.

Quest. 129. Cui incumbat onus probandi conditionem servilem cognitam esse vel ignoratam, ut matrimonium contractum inter servum & liberam validum vel irritum declaretur.

R Esp. Probabilius videri id onus incumbere mancipio. Sanch. L. 7. d. 19. n. 8. Gutt. c. 90. n. 14. Castrop. n. 8. Pirh. l. c. n. 13. cum Abb. in c. fin. de conjug. servor. n. 6. Jo. And. ibid. n. 3. Butrio. n. 6. Et contra Henriq. L. 11. de mat. c. 10. n. 5. Ratio est, quod cum jure ipso irritum sit tale matrimonium ob inæqualitatem contrahentium, ut dictum, allegans hanc inæqualitatem, habeat suam intentionem de nullitate matrimonii in ipsa lege fundatam, à quo dimoveri nequit, nisi probetur, liberè & cum scientia dictæ inæqualitatis contraxisse. Ad hæc, scientia alieni facti nunquam præsumitur, sed potius ignorantia. Reg. præsumitur ignorantia. de reg. jur. in 6. L. varius ff. de probat. Mascard. concl. 1214. n. 5. adeoque cum præsumptio ignorantie servitutis sit pro libero (nisi forte tempore contractus fuisset in loco, in quo servitus conjugis omnibus nota) mancipio incumbit probatio scientiæ; ita ferè Castrop. Sed neque semper alleganti ignorantiam incumbit probatio, ut Masc. de prob. vol. 2. concl. 279. sed tantum, ubi illa ignorantia non præsumitur.

Quest. 130. An cessante hoc errore servilis conditionis, si liber sciens servam cum ea contrahat; vel etiam dum liber contrahit cum libera, quam putat esse servam, valeat matrimonium.

1. **R** Esp. Ad primum: esse hoc matrimonium validum non minus, quam cum servus cum serva contrahit; quia cessat deceptio facta libero, & præsumptio consensûs involuntarii, ob quæ matrimonium liberi cum serva irritatur, Laym. n. 3. Castrop. n. 9. Sanch. L. 7. d. 19. n. 13. juxta c. 2. de conjug. servor. Unde si qui textus contrarium habere videantur, intelligendi, supposito errore, seu ignorantia dictæ conditionis; quin & addit Castrop. cum Sanch. n. 14. & Gutt. n. 24. nullum committi peccatum contrahendo cum serva; quia id nullibi prohibetur, tamen si fiat irregularis arg. textus in c. si quis viduam. dist. 34.

2. Resp. Ad secundum: pari modo valere matrimonium in eo casu; error siquidem conditionis servilis tunc tantum vitiat matrimonium, quando per illum redditur deterior conditio contrahentis, uti fit, cum quis contrahit cum serva putans esse liberam; non verò dum contrahit cum libera, quam putat esse servam; unde etiam, dum servus contrahit cum ancilla, quam putat esse liberam, valet matrimonium; cum conditio servi contrahentis non fiat per hoc deterior; quia contrahit cum aequali seu suæ conditionis; ita Pirh. l. c. n. 6. cum Sanch. l. c. n. 23. & aliis.

De cæteris impedimentis matrimonii dirimentibus agit in sequentibus specialibus titulis hujus Lib. 4. ad quos quoque commodius referuntur impedimenta dirimentia cætera, quæ propriis carent titulis, & hic omissa, puta impedimentum atatis ad tit. 2. impedimentum criminis ad tit. 7. impedimentum ligaminis ad tit. 21.

TITU-